

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
Кафедра міжнародних відносин і регіональних студій

ПІНЧУК ЯРОСЛАВ ВОЛОДИМИРОВИЧ

**ДОПОМОГА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ УКРАЇНСЬКИМ
БІЖЕНЦЯМ В УМОВАХ РОСІСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ**

Спеціальність: 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії»

Освітньо-професійна програма «Міжнародні відносини»

Робота на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»

Науковий керівник:
КУЛИК СЕРГІЙ МИХАЙЛОВИЧ
кандидат політичних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № 9 засідання

кафедри міжнародних відносин

і регіональних студій

від 11 квітня 2025 р.

завідувач кафедри

_____ проф. Коцан Н.Н.

Луцьк 2025 р.

АНОТАЦІЯ

Пінчук Я. Допомога Європейського Союзу українським біженцям в умовах російсько-української війни.

Рукопис. Випускна робота бакалавра за спеціальністю 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, ОПП “Міжнародні відносини”. Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк 2024. 46 с. Українська.

У першому розділі визначено суть та поняття біженці та внутрішньопереміщена особа, проаналізовано стан вивчення питання у науковій літературі.

У другому розділі було досліджено вплив історичних та політичних чинників на формування допомоги. Соціально-економічні передумови та чинники надання країнами допомоги біженцям та внутрішньо переміщеним особам. Також, розглянуто нормативно-правову базу країн-членів Європейського Союзу для надання допомоги.

У третьому розділі досліджено головні передумови міграції біженців та переміщення внутрішньо переміщених осіб, хід російсько-української війни, програми, перспективи та проблеми надання допомоги ЄС.

За результатом проведеної роботи зроблено висновки. ЄС не лише забезпечує фінансову підтримку, житло, медичне обслуговування та освітні можливості, а й сприяє інтеграції українців у європейські суспільства. Однак процес надання допомоги супроводжується низкою викликів. Бюрократичні процедури, нерівномірний розподіл ресурсів, логістичні труднощі та соціальна напруга у країнах, що приймають біженців, створюють додаткові проблеми.

Ключові слова: Європейський Союз, українські біженці, внутрішньо переміщені особи, гуманітарна допомога, тимчасовий захист, міжнародна підтримка, фінансова допомога, програми ЄС, війна в Україні.

ANNOTATION

Pinchuk Y. European Union assistance to Ukrainian refugees in the context of the Russian-Ukrainian war.

Manuscript. Bachelor's thesis in specialty 291 International Relations, Social Communications, and Regional Studies, Educational Program «International Relations». Volyn National University named after Lesya Ukrainka. Lutsk 2024. 46 p. – Ukrainian.

The first chapter defines the essence and concepts of internally displaced persons and refugees, and analyzes the state of research on this issue in the scientific literature.

The second chapter investigates the impact of historical and political factors on the formation of assistance. Socio-economic prerequisites and factors for providing assistance to refugees and internally displaced persons by countries were also examined. Furthermore, the normative-legal framework of European Union countries for providing assistance was considered.

In the third chapter, the main prerequisites for refugee migration and displacement of internally displaced persons were explored, along with the course of the Russo-Ukrainian war, programs, prospects, and problems of EU assistance.

Based on the results of the work carried out, conclusions have been drawn. The EU not only provides financial support, housing, medical care, and educational opportunities, but also facilitates the integration of Ukrainians into European societies. However, the process of providing assistance is accompanied by a number of challenges. Bureaucratic procedures, uneven distribution of resources, logistical difficulties, and social tension in the countries hosting refugees create additional problems.

Keywords: European Union, Ukrainian refugees, internally displaced persons, humanitarian aid, temporary protection, international support, financial assistance, EU programs, war in Ukraine.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАТУСУ БІЖЕНЦЯ ТА ГРОМАДЯН, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ	7
1.1. Суть поняття біженець	7
1.2. Стан вивчення проблеми в науковій літературі	10
1.3. Методи дослідження допомоги міжнародних організацій біженцям	13
РОЗДІЛ 2. ПЕРЕДУМОВИ ТА ЧИННИКИ НАДАННЯ ДОПОМОГИ БІЖЕНЦЯМ КРАЇНАМИ-ЧЛЕНАМИ ЄС	15
2.1. Історичні та політичні чинники	15
2.2. Соціально-економічні передумови	17
2.3. Нормативно-правова база надання допомоги ЄС	20
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ДОПОМОГИ ГРОМАДЯНАМ УКРАЇНИ КРАЇНАМИ-ЧЛЕНАМИ ЄС	23
3.1. Хід і наслідки російсько-української війни (2014–2025 рр.)	23
3.2. Допомога ЄС українським біженцям	27
3.3. Програми допомоги ЄС внутрішньопереміщеним особам в Україні	30
3.4. Проблеми та перспективи надання ЄС допомоги українським громадянам	36
ВИСНОВКИ	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	44

ВСТУП

Актуальність дослідження. Під час повномасштабного вторгнення росії на територію України, що відбулося 22 лютого 2022 р. мільйони людей стали вимушено шукати домівки на території нашої незалежної держави та поза її кордоном. Ситуація спричинена військовою агресією, створила значні виклики для України так і для міжнародної спільноти, зокрема для Європейського Союзу. Зважаючи на такі події, ЄС став одним із ключових партнерів у вирішенні питань надання допомоги внутрішньо переміщеним особам та пошуку домівок для мільйонів біженців. Тому важливим є вивчення за допомогою яких дій та механізмів ЄС вдалося надати значну допомогу внутрішньо переміщеним особам на території нашої країни та біженцям на території держав ЄС.

Об’єкт дослідження – допомога країн-членів ЄС українським біженцям.

Предмет дослідження – засоби і механізми надання країнами-членами ЄС допомоги українським біженцям.

Мета роботи – визначити як надавали допомогу українським біженцям з боку ЄС, також вплив біженців та цієї допомоги на соціально-економічну ситуацію в країнах-членах ЄС. Досягнення мети передбачає виконання таких **завдань**:

- дослідити теоретико-методичні основи дослідження статусу громадян, які постраждали внаслідок воєнних конфліктів;
- визначити передумови, чинники, соціально-економічні та політичні заходи надання допомоги країнами-членами ЄС;
- розкрити особливості надання допомоги країнами-членами ЄС біженцям – громадянам України.

Теоретико-методичною основою дослідження є праці Л. Р. Наливайка, О. В. Гулака, С. В. Слюсаренко Під час дослідження використано контент-аналіз, статистичний та порівняльний методи.

Наукова новизна та практичне значення дослідження наукової роботи полягає у дослідженні дій Європейського Союзу, що забезпечили допомогу внутрішньо переміщеним особам та біженцям у розгляді проектів, проблем та перспектив надання допомоги. Результати отримані внаслідок проведення дослідження можуть бути використані за для оцінки ефективності заходів введених ЄС для ВПО та біженців з України та для використання для подальших досліджень у цьому напрямку.

Апробація дослідження здійснена шляхом публікації теза «EU Counteraction to Cybercrimes: legal Framework» на інтернет-конференції «Зовнішнє інформаційне маніпулювання та втручання в умовах сучасних конфліктів» (Луцьк, 14 травня 2025 року).

Структура роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАТУСУ БІЖЕНЦЯ

1.1. Суть поняття біженець, внутрішньо переміщена особа

Біженець – це багатозначне поняття, що сформувалося внаслідок історичних подій та змін у галузі міжнародного права. Упродовж багатьох років світ стикається з масовими переміщеннями людей зі своїх країн до інших внаслідок природних катастроф, голоду, диктаторських режимів, безробіття, війн та інших глобальних причин, таких як переслідування за расою, віросповіданням, громадянством стають біженцями [1]. Згідно із законодавством України, біженець – не має громадянства України та змушена залишити країну свого походження через загрозу переслідувань. Причинами таких переслідувань можуть бути раса, релігія, національність, громадянство. Через загрози, пов'язані з належністю до певних політичних переконань, особа не бажає повернутися до своєї країни та позбавлена можливості скористатися її захистом.

Після завершення Другої світової війни мільйони людей були змушені залишити свої домівки та набули статусу біженців. Це змусило міжнародну спільноту розробити механізми, що гарантують дотримання їхніх прав та захист від переслідувань і дискримінації. Саме з цією метою у 1951 р. була ухвалена Конвенція щодо правового статусу біженців. Конвенція створювалася в період після війни, коли проблеми вимушеної міграції здебільшого стосувалися європейців. Тому більшість представників на конференції, яка узгоджувала текст документа, були саме з європейських країн. Проте участь у розробці також брали держави з інших регіонів, зокрема Бразилія, Канада, Колумбія, США, Венесуела, Єгипет, Ірак, Ізраїль, Туреччина та Австралія. Африканські країни на південь від Сахари не були представлені, оскільки на той момент залишалися під колоніальним правлінням. Попри те, що Конвенція спочатку розроблялася в європейському контексті, її стандарти та принципи мають універсальний характер і застосовуються

до всіх біженців незалежно від їхнього походження чи географічного розташування [7].

Спочатку дія Конвенції поширювалася лише на події, що відбувалися в Європі або в Європі та деяких інших країнах до 1 січня 1951 р., і держави-підписанти могли самостійно визначати цей географічний та часовий обсяг. Проте це обмеження було скасоване Протоколом 1967 р. щодо статусу біженців, завдяки чому документ отримав універсальне застосування.

Конвенція визначила основні права біженців, серед яких:

- 1) захист від депортації;
- 2) відсутність покарання за нелегальний перетин кордону договірної держави;
- 3) доступ на працевлаштування;
- 4) доступ до житла;
- 5) можливість отримати освіту;
- 6) право на державну допомогу та соціальну підтримку;
- 7) свобода віросповідання;
- 8) доступ до судової системи та справедливого судочинства;
- 9) право вільно пересуватися територією приймаючої країни;
- 10) можливість отримання документів, що підтверджують особу та дозволяють перетинати кордони [7].

Після Другої світової війни Україна вперше зіткнулася з масштабним внутрішнім переміщенням населення у 2014–2018 рр. Це стало наслідком незаконної окупації Росією Автономної Республіки Крим, а також частини Донецької та Луганської областей. Другий значний сплеск внутрішнього переміщення відбувся у 2022 р. внаслідок масштабної військової агресії Росії проти України. Внутрішньо переміщена особа (ВПО) – це громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка законно проживає в Україні та змушена залишити своє житло через конфлікт, окупацію, насильство чи надзвичайні ситуації [19].

Під час повномасштабного вторгнення велика кількість людей виїхала з центральних і східних регіонів країни до західних областей. Також значна частина населення перемістилася з великих міст до менших населених пунктів та сільської місцевості, де не було активних бойових дій чи бомбардувань. Науковці Л.Наливайко та А. Орешкова визначають ВПО як громадянина України, іноземця чи особу без громадянства, що легально проживає в Україні та змушена покинути своє житло через переслідування, небезпеку, порушення прав, конфлікт, окупацію чи катастрофи. Розуміння цього явища важливе для розробки ефективних механізмів допомоги. Поняття ВПО охоплює різні причини, через що люди змушені покидати домівки, від тимчасового переїзду до переміщення через війну чи катастрофи. Розуміння цього явища важливе для розробки ефективних механізмів допомоги [12, с. 200].

Отже, біженець – це особа, яка покинула свою країну у зв'язку з війною, окупацією, загрозою переслідування чи іншою надзвичайною ситуацією. Під час, 2014–2018 рр. та 2022 року Україна зіткнулася з масовою проблемою внутрішнього переміщення населення. Внутрішньо переміщені особи – це громадяни України, іноземці або особи без громадянства, які були змушені залишити свої домівки через надзвичайні обставини.

1.2. Стан вивчення проблеми в науковій літературі

Проблема вивчення стану внутрішньо переміщених осіб та біженців є однією з найактуальніших для вивчення в сучасній літературі міжнародного відносин, соціології, політології та права. У працях дослідники розкривають питання соціальних, економічних та безпекових причин через які люди змушені змінити місце перебування. Існує два найпоширеніші підходи до вивчення явища ВПО та біженців структурний підхід, який пояснює явище ВПО та біженців як наслідок глобальних соціально-економічних і політичних процесів та інституційний підхід, який розглядає роль міжнародних організацій, таких як Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), у формуванні політики щодо біженців та ВПО. Відповідно до закону України про забезпечення прав та свобод внутрішньо переміщених осіб статті 14 [4].

ВПО мають ті самі права та свободи, що й інші громадяни України, відповідно до Конституції, законів і міжнародних договорів. Будь-яка дискримінація ВПО на підставі їхнього статусу заборонена, зокрема у реалізації ними своїх прав та свобод. Згідно зі ст. 15 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», фінансування заходів підтримки ВПО здійснюється з різних джерел. Витрати на прийом, транспортування, розміщення та облаштування таких осіб покриваються за рахунок державного та місцевих бюджетів відповідно до бюджетного законодавства.

Для покращення матеріально-технічної бази, що забезпечує потреби ВПО, можуть залучатися кошти від підприємств, установ та організацій будь-якої форми власності. Також передбачено отримання благодійних внесків, гуманітарної, матеріальної та технічної допомоги від іноземних урядів і міжнародних організацій. Фінансування заходів підтримки ВПО може здійснюватися й за рахунок добровільних пожертв фізичних та юридичних осіб, благодійних фондів, громадських об'єднань та інших джерел, що не суперечать законодавству.

Якщо переміщення спричинене агресією чи окупацією, країна-агресор має компенсувати витрати на ВПО та витрати України на їх розміщення й забезпечення. Деякі дослідники вважають, що осіб, які отримали притулок за кордоном, слід прирівнювати до осіб без громадянства. Однак у статті «Правовий статус іноземців та осіб без громадянства: теоретико-правові аспекти» автор доводить, що правовий статус іноземців і осіб без громадянства має суттєві відмінності. Їхні права, обов'язки та свободи регулюють окремі норми, що визначають їхнє правове становище в країні перебування [16].

Зокрема, зазначається, що прирівнювання біженців до осіб без громадянства може призвести до серйозних правових наслідків, зокрема обмеження доступу до громадянства, соціального захисту та правової інтеграції. Це питання є важливим не лише для самих біженців, а й для держави, оскільки визначення їхнього статусу впливає на можливість адаптації, реалізацію прав і доступ до соціальних гарантій.

Нормативно-правовими документами є: Конвенція ООН про статус біженців (1951 р.) – ключовий міжнародний документ, на який спирається сучасне міжнародне право щодо біженців. ООН описує стандарти захисту, надає дефініцію статусу біженця. На основі цієї Конвенції розроблено закон України «Про забезпечення прав і свобод ВПО» – український законодавчий акт, що регулює правовий статус ВПО, їх права, обов'язки та механізми державної допомоги. Питання біженців зазначені в Угоді про асоціацію, що демонструє євроінтеграційний вектор України, у т. ч. у сфері захисту ВПО та біженців через наближення до стандартів ЄС. Також закон «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» уточнює критерії надання притулку та гарантії захисту в Україні. «Меморандум про взаєморозуміння між ЄС та Україною» – політичний документ, який закладає підвалини гуманітарного та фінансового співробітництва. «Протокол щодо статусу біженців» доповнює Конвенцію 1951 р., що розширює часові та географічні межі застосування. Дублінське регулювання (UDI) пояснює принцип «першої країни в'їзду», що

регламентує прийом біженців у межах ЄС. Фонд ЄС з питань притулку, міграції та інтеграції (AMIF, 2021–2027 рр.) – це фінансова ініціатива ЄС, що забезпечує довгострокову допомогу українським біженцям. Ці джерела формують юридичне та інституційне підґрунтя для допомоги біженцям і ВПО, висвітлюють стандарти, зобов'язання держав, правовий статус постраждалих.

У статті Л. Р. Наливайко автор розкриває еволюцію поняття ВПО, що дозволяє краще розуміти цільову групу дослідження. Правовий статус іноземців – теоретичний аналіз правового становища іноземців і осіб без громадянства, актуальний для контексту біженців. Стаття про кількість українських біженців у Європі надає статистичну інформацію (понад 6 млн біженців) [12]. Ці джерела слугують додатковими платформами для підтвердження інформації та уточнення термінів [11; 27].

Таким чином, досвід України особливо актуальний у зв'язку з війною та окупацією частини територій. Аналіз вище викладених джерел дає змогу зрозуміти, що проблема біженців та внутрішньо переміщених осіб потребує комплексного вирішення проблеми як на міжнародному рівні так і на національному.

1.3. Методи дослідження допомоги міжнародних організацій біженцям

Допомога біженцям і внутрішньо переміщеним особам – це завжди велика робота багатьох людей і організацій. За цим стоять тисячі історій, багато зусиль і колосальні ресурси. Кожен гуманітарний проект – це спільна праця волонтерів, працівників міжнародних фондів, державних службовців і самих переселенців. Щоб зрозуміти, як працює ця допомога, наскільки вона ефективна і що ще потрібно поліпшити, застосовують різні методи дослідження [4; 36].

Під час проведення дослідження використовувалися такі методи як : контент-аналіз, порівняльний аналіз, SWOT-аналіз та моніторинг і оцінка.

Під час, контент аналізу було проаналізовано різні звіти, заяви та дописи у ЗМІ. Було проаналізовано які саме міжнародні організації та державні інституції формують повідомлення, які теми домінують (житло, безпека, інтеграція, трудові права, психологічна допомога). Зокрема, було проведено аналіз звітів публікації ЄС про гуманітарну підтримку України і UNHCR звітів, що є цінними джерелами для такого аналізу [34].

Провівши це порівняння ми встановили, що сильною стороною у допомозі ЄС Україні була швидка реакція та мобілізація ресурсів. Слабкою стороною була короткотривалість партнерських програм, а загрозою – нестабільна фінансова ситуація у країнах ЄС [9, с. 205].

Зокрема провівши оцінку допомоги ми виявили такі результати. Так найбільш ефективною виявилася грошова допомога (UNHCR, IOM), адже вона дозволяє людям самостійно вирішувати свої потреби, а прямі грошові виплати є найбільш ефективною формою підтримки людей у таких складних ситуаціях.

У роботі також використано порівняльний метод, зокрема було порівняно політику тимчасового захисту українців у Німеччині, Польщі та Франції [7; 20; 30; 28]. Використання такого методу дає змогу зрозуміти у яких моментах допомоги були спричинені заминки, а які методи допомоги були неефективні та успішні.

Під час дослідження також використовувався статистичний метод , що дало змогу конкретизувати наведенні дані, а саме було наведено такі дані: кількість українських біженців у ЄС та світі, дані про фінансову допомогу ЄС, дані про валовий внутрішній продукт ЄС, дані про демографічні зміни.

Таким чином, кожен із цих методів доповнює інший. Саме завдяки такій комбінації методів ми можемо краще зрозуміти, де допомога працює ефективно, а де потрібно щось змінювати, адаптувати чи покращувати.

РОЗДІЛ 2. ПЕРЕДУМОВИ ТА ЧИННИКИ НАДАННЯ ДОПОМОГИ БІЖЕНЦЯМ КРАЇНАМИ-ЧЛЕНАМИ ЄС

2.1. Історичні та політичні чинники

Конфлікт, що почався на території України під час 2014 р., став викликом для українського народу, мільйони українців відчували вплив на собі. Країни Європейського Союзу активно почали засуджувати дії агресора та почали надавати допомогу біженцям та ВПО з анексованих територій Криму, Луганської та Донецької областей. У 2004 р. через Помаранчеву революцію Україна показала Європейському Союзу своє прагнення до демократичних цінностей, яка стала першим кроком до співпраці з ЄС. Вже у 2014 р. Україна та ЄС підписали Угоди про Асоціацію метою якої стало подальше співробітництво [14].

Із 1 вересня 2017 р. Угода про асоціацію набула повної юридичної чинності після ратифікації всіма 28 державами-членами ЄС (після виходу Великобританії ЄС налічує 27 країн-учасниць). Угода відіграла важливу роль у підтримці українських громадян, особливо під час кризових ситуацій, зокрема війни на сході України [29, 95].

Із 2014 р. ЄС та його держави-члени надали Україні понад 677 млн євро для реалізації програм гуманітарної допомоги та прискореної відбудови. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців створило консультаційні центри для надання безкоштовної юридичної допомоги ВПО, зокрема у відновленні документів, оформленні виплат та реєстрації. Норвезька рада в Україні також запускає проект ICCLA, що надає інструкції для отримання пенсій, соціальних виплат та юридичної допомоги. Офіс гуманітарної допомоги Єврокомісії (ЕЧНО) забезпечував населення продовольчою допомогою, медичним обслуговуванням, захистом, тимчасовим житлом, доступом до питної води та освітою. У зимовий період надаються додаткові засоби підтримки (winterization), зокрема теплий одяг, матеріали для утеплення будинків та засоби обігріву (вугілля, дрова).

Крім цього, здійснювалася підтримка дрібних домашніх господарств для покращення економічного становища сімей. ЕСНО також практикував безпосередні фінансові виплати. У регіонах, де поступово відновлюється інфраструктура та банківська система, населенню надавали гуманітарну допомогу у вигляді готівкових виплат. Фінансова допомога надається через банківські рахунки або поштові перекази. ЄС реалізовував програми, зокрема «Horizon Europe», спрямовані на інтеграцію та адаптацію біженців. У 2022 р. під час повномасштабного вторгнення Росії ЄС активував Директиву тимчасового захисту, що дозволило оперативно реагувати на масовий наплив біженців до країн ЄС.

Ця директива гарантує українцям право на проживання, доступ до ринку праці, житла, соціальної та медичної допомоги. Водночас вона сприяє впорядкованому й ефективному управлінню прийомом біженців у державах-членах ЄС. Між Україною та ЄС був підписаний Меморандум про взаєморозуміння між ЄС та Україною щодо допомоги біженцям. Меморандум включає угоду для надання гуманітарної допомоги українським біженцям, в галузях медичного забезпечення, соціального забезпечення та освіти. Меморандум передбачає забезпечення ефективної допомоги, адаптації та інтеграції українських біженців у країни ЄС, в сферах працевлаштування та професійної підготовки [31].

Отже, у зв'язку з збройною агресією росії проти України, українське суспільство зіткнулося з масштабними викликами. Європейське суспільство підтримало право України на дотримання про європейського вектору. Європа надала значну гуманітарну, фінансову підтримку та активувала Директиви тимчасового захисту. Це дало змогу ефективно реагувати на різні виклики.

2.2. Соціально-економічні передумови

Понад 6 млн. осіб покинули Україну після початку повномасштабного вторгнення росії. Країни-члени ЄС стикнулися з масовим напливом біженців на всіх контрольно пропускних пунктах. Про це повідомили в Управлінні Верховного комісара ООН у справах біженців. Перша десятка країн Європи, які приймають найбільше українських біженців виглядає так: У Німеччині перебуває 1,2 млн. українських біженців, у Польщі – 957,5 тис. осіб; у Чехії знайшли притулок 370,9 тис. українців; у Великій Британії кількість біженців становить 246,9 тис. осіб. В Іспанії проживає 211,3 тис. вимушених переселенців, в Італії – 172 тис. українців, у Румунії зареєстровано 162,2 тис. біженців, у Молдові перебуває 125,9 тис. осіб, у Словаччині – 125,5 тис. українських переселенців, у Нідерландах – 117,8 тис. осіб.

Найменшу кількість українських біженців прийняли Франція (66560 осіб), Фінляндія (64415 осіб) та Португалія (63 035 осіб). Крім того, ще 571 тис. українців знайшли притулок за межами Європи. Загальна чисельність українських біженців у світі досягла 6,74 млн. осіб. До економічних факторів, які впливають на підтримку біженців, належать стабільність економіки країн та їх зростаючий ВВП. Це дає змогу державам виділяти значні фінансові ресурси на забезпечення переселенців медичним обслуговуванням, житлом і соціальними виплатами.

У 2021 р. валовий внутрішній продукт країн ЄС та європейської зони зріс на 5,2%. За попередніми оцінками Євростату, у четвертому кварталі 2021 р. ВВП у єврозоні зріс на 0,3%, а в ЄС – на 0,4%, що на 4,6% та 4,8% відповідно перевищує показники аналогічного періоду 2020 року. У третьому кварталі 2021 р. ВВП у зоні євро збільшився на 2,3%, а в ЄС – на 2,2%. Відповідно до першої оцінки річного приросту, протягом 2021 року ВВП зріс на 5,2% як у зоні євро, так і в ЄС [9].

У 2021–2022 рр. проблема старіння населення в країнах ЄС залишається актуальною. За даними Євростату, станом на 1 січня 2023 р. особи віком 65 років і старші склали 21,3% загальної чисельності населення ЄС. Для порівняння, у 2022

р. цей показник становив 21,1%, а у 2021 р. – 20,8%. Спостерігається тенденція до щорічного зростання на 0,2–0,3 відсоткових пункти.

Цей процес є характерним для всіх країн ЄС і має стабільну динаміку. До основних чинників старіння населення належить низький рівень народжуваності, який протягом тривалого часу залишається незмінно низьким. Також спостерігається стрімке зростання частки найстаршої вікової групи, оскільки кількість людей похилого віку збільшується швидше, ніж будь-який інший сегмент населення. Прогнозується, що частка осіб віком 80+ у ЄС зросте у 2,5 рази між 2023 і 2024 рр. – з 6,0% до 15,3%. Це супроводжуватиметься зменшенням частки працездатного населення, що позначиться на стійкості державних фінансів і системи соцзахисту. Така тенденція спричиняє значні економічні, соціальні наслідки, що поглибить демографічні зміни [18]. Впродовж 2014–2024 рр. відсоток людей старіших більше 65 років збільшився, що говорить про складну демографічну ситуацію з народженням дітей, частка яких менша за людей старше 65 років (рис. 1) [23].

У багатьох країнах ЄС підтримка українців з боку місцевих жителів була полегшена культурною та історичною близькістю, що сприяло їх інтеграції. Після російського нападу в лютому 2022 р. ЄС активував Директиву тимчасового захисту, надавши українцям право на легальне перебування, доступ до соціальних послуг, медичного обслуговування, освіти та працевлаштування.

Рис. 2.2.1. Зростання частки населення віком 65 років і старше в Європі (2014–2024) [1].

27 вересня 2023 р. було продовжено тимчасовий захист до 4 березня 2025 р. ЄС рішуче засудив російську агресію, вимагав припинення бойових дій та поваги до суверенітету України. З початку агресії ЄС мобілізував понад 100 млрд євро для підтримки України, зокрема 45,5 млрд євро на військову допомогу. Загальна сума підтримки з урахуванням допомоги українським біженцям становить 124 млрд євро. ЄС також запровадив санкції проти Кремля та режиму Лукашенка в Білорусі [6].

Отже, у 2022 р. під час повномасштабного вторгнення рф понад 6 млн осіб покинуло територію України. Значну кількість людей прийняли Німеччина, Польща, Чехія, Великобританія, Іспанія та інші країни ЄС надавши їм так необхідне житло, медичну допомогу, доступ до освіти та праці що значно допомогло інтегруватися у суспільство.

2.3. Нормативно-правова база надання допомоги ЄС

Розгалужена нормативно-правова база Європейського Союзу дозволяє оперативно реагувати на наплив біженців та надавати їм необхідну допомогу у вирішенні складних юридичних та соціальних питань. ЄС, діючи у рамках міжнародних угод та національних законодавств, створив систему, що забезпечує ефективне управління процесами притулку та міграції. Одним із ключових документів, що визначає статус біженців, є Женевська конвенція 1951 р. та Протокол 1967 р. Ці міжнародні угоди становлять основу для правового захисту біженців і визначають зобов'язання держав-учасниць щодо надання допомоги та захисту осіб, які вимушено покидають свої країни через переслідування або інші серйозні причини.

Женевська конвенція була прийнята після Другої світової війни, щоб визначити права біженців і обов'язки держав у їхньому захисті. Спочатку вона обмежувала визначення статусу біженця тільки тими людьми, що покинули свої країни до 1 січня 1951 р., та в межах Європи. Це означало, що інші регіони світу не підпадали під цю угоду, і країни могли застосовувати різні тлумачення щодо того, хто є біженцем. Протокол 1967 р. усунув ці часові та географічні обмеження, що дозволило надати захист більшій кількості осіб по всьому світу, не обмежуючи їх права певними регіонами або періодами часу [25].

Протокол встановлює зобов'язання для країн-учасниць співпрацювати з Управлінням Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), що виконує моніторинг виконання умов угоди. УВКБ ООН не тільки допомагає країнам виконувати їхні зобов'язання щодо надання притулку, але й забезпечує надання допомоги біженцям, а також здійснює контроль за тим, як виконуються міжнародні зобов'язання щодо захисту цих осіб. На рівні ЄС важливим документом є Дублінський регламент, що регулює процеси надання притулку в межах ЄС. Дублінський регламент визначає, що кожен шукач притулку може подати свою

заяву лише в одній країні ЄС, і ця країна несе відповідальність за розгляд заяви. Основне правило – перша країна, в яку прибув шукач притулку, відповідає за його заяву. Якщо заяву подано в іншій країні, то особа буде повернута до першої держави, що прийняла її. Така система дозволяє уникнути ситуацій, коли одна особа подає заяви на притулок у кількох країнах одночасно.

Дублінський регламент також дозволяє особам, які стали біженцями, возз'єднуватися з родинами, що знаходяться в інших країнах ЄС. Це особливо важливо для дітей без супроводу та інших вразливих груп. Принцип возз'єднання сімей забезпечує, щоб родини не розпадались через міграцію та дозволяє створити умови для їхнього нормального існування та інтеграції. ЄС також активно фінансує заходи підтримки країн, які приймають біженців, через різноманітні фонди, зокрема через Фонд притулку та міграції. Цей фонд має на меті підтримку країн-членів ЄС у наданні притулку, інтеграції біженців та сприяння легальній міграції. Основні завдання фонду включають:

1) Розвиток спільної європейської системи надання притулку. Це включає спрощення процедур надання притулку, зокрема для людей, які перебувають у вразливому становищі, наприклад, дітей без супроводу або жертв торгівлі людьми.

2) Підтримка легальної міграції. Це стосується створення можливостей для легальних шляхів міграції до ЄС для людей, які шукають кращих умов життя. ЄС активно працює над створенням політики щодо мобільності громадян третіх країн, а також впроваджує програми, спрямовані на підвищення обізнаності про легальні канали імміграції.

3) Боротьба з нелегальною міграцією та забезпечення повернення нелегальних мігрантів. Фонд також фінансує заходи, спрямовані на боротьбу з нелегальною міграцією та забезпечення ефективного повернення мігрантів до їхніх країн походження [5].

4) Зміцнення солідарності між країнами ЄС. Фонд сприяє розподілу відповідальності серед держав-членів ЄС, особливо щодо тих, хто найбільше

постраждав від міграційної кризи. Це забезпечує більш рівномірне навантаження на держави ЄС і дозволяє уникати перевантаження окремих країн.

ЄС активно забезпечує правовий і матеріальний захист для біженців через складну систему міжнародних і національних угод та фондів. Особливу увагу приділено створенню умов для безпечного перебування біженців: забезпеченню тимчасовим або постійним житлом, доступом до охорони здоров'я, освіти, мовних курсів та професійної підготовки. Важливим елементом є також соціальна інтеграція, яка передбачає допомогу у працевлаштуванні, юридичну підтримку, участь у громадському житті та зменшення дискримінації з боку приймаючого суспільства. Крім того, ЄС прагне гармонізувати процедури надання притулку у всіх країнах-членах, щоб гарантувати рівний доступ до захисту незалежно від країни перебування. Такий підхід дозволяє уникати нерівностей у правах і можливостях біженців, зменшує навантаження на окремі держави та посилює спільну відповідальність [23].

Таким чином, політика ЄС у сфері захисту біженців – це не лише реагування на кризові ситуації, а й довгострокова стратегія, спрямована на побудову інклюзивного суспільства, де кожна людина, яка втекла від війни, переслідувань чи інших форм насильства, може знайти підтримку, гідність і нові перспективи для життя.

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ДОПОМОГИ ГРОМАДЯНАМ УКРАЇНИ КРАЇНАМИ-ЧЛЕНАМИ ЄС

3.1. Хід і наслідки російсько-української війни (2014–2025 рр.)

Російсько-українська війна почалася у 2014 р. після анексії Криму Росією та початку бойових дій на сході України. Цей конфлікт продовжується і по сьогоднішній день, змінюючи не тільки геополітичну ситуацію, а й саму природу міжнародних відносин [34; 33; 28].

Таблиця 3.1

Хід і наслідки російсько-української війни (2014–2025 рр.)*

Період	Основні події	Наслідки
2014 рік	- Анексія Криму Росією. - Початок бойових дій на Донбасі. - Створення «ДНР» і «ЛНР». - Бої за Донецький аеропорт, Іловайський котел.	- Втрата Україною Криму. - Перші хвилі переселенців. - Початок міжнародних санкцій проти Росії.
2015 рік	- Бої за Дебальцеве. - Мінські домовленості (Мінськ). - Відносне зменшення бойових дій.	- Закріплення окупації частини Донбасу. - Відсутність реального миру. - Війна набуває затяжного характеру.
2016 – 2019 роки	- «Гібридна війна» (позиційні бої, інформаційна війна). - Посилення санкцій Заходу проти РФ. - Надання Україні летальної зброї США.	- Ослаблення економіки Росії через санкції. - Відносна стабілізація фронту. - Підготовка України до можливої ескалації.
2020 – 2021 рр.	- Нарощення російських військ біля кордонів України. - Пандемія COVID-19, що вплинула на міжнародну ситуацію.	- Захід попереджає про загрозу вторгнення. - Україна отримує військову допомогу.
2022 рік	- Повномасштабне вторгнення Росії 24 лютого. - Бої за Київ, Харків, Маріуполь, Суми, Чернігів. - Звільнення Київщини, Харківщини, Херсонщини.	- Масштабні руйнування українських міст. - Мільйони біженців за кордон. - Росія зазнає великих втрат.

2023 рік	- Український контрнаступ. - Посилення міжнародної підтримки (зброя, санкції). - Дрони, артилерія та нові технології на полі бою.	- Часткове звільнення окупованих територій. - Втома Заходу, але продовження підтримки.
2024 рік	- Вибори у США та ЄС впливають на ситуацію. - Україна продовжує бої за стратегічні території.	- Подальша інтеграція України в НАТО та ЄС. - Росія стикається з новими економічними кризами.
2025 рік	- Можливе завершення активної фази війни. - Політичні зміни в Росії чи Україні. - Початок масштабного відновлення України.	- Міжнародний трибунал над воєнними злочинцями. - Відновлення економіки та інфраструктури. - Формування нової системи безпеки в Європі.

* Складено автором за: [1].

У таблиці подано огляд основних подій та наслідків війни, але розвиток подій у 2025 р. залежить від багатьох факторів. У лютому 2014 р. в Україні відбулася Революція Гідності, що призвела до відставки проросійського президента В. Януковича. Росія сприйняла цей розвиток подій як загрозу своїм інтересам в Україні. Того ж року Росія анексувала Крим, порушивши міжнародне право. Це стало першим серйозним кроком до повномасштабного конфлікту.

Після анексії Криму на сході України почалися збройні зіткнення. У квітні 2014 р. почалися бойові дії в Донецькій та Луганській областях. РФ підтримувала сепаратистів, надаючи їм не тільки зброю, але й кадрових військових [17]. Збройний конфлікт на сході України став справжньою війною. Міста і села Донецької та Луганської областей зазнали значних руйнувань. Українські військові і сепаратисти вели бойові дії на різних фронтах, і ситуація постійно змінювалася. Міжнародне співтовариство не залишилося байдужим. ЄС і США наклали санкції на РФ, щоб змусити її припинити агресію. Однак Росія продовжувала підтримувати бойовиків і навіть безпосередньо втручалася у військові операції. Важливим моментом стала підписання Мінських угод у 2015 р., але вони не призвели до мирного врегулювання конфлікту.

Після 2014 р. ситуація на сході України залишалася напруженою. Ворогуючі сторони періодично домовлялися про перемир'я, але більшість з них порушувалася. Військові дії не припинялися, а нові терористичні акти і обстріли стали частиною повсякденної реальності. На фоні цього, українській армії вдалося здійснити кілька значних операцій, але повного контролю над територією Донбасу відновити не вдалося [35].

24 лютого 2022 р. Росія розпочала повномасштабне вторгнення в Україну. Цей крок став продовженням агресії, що почалася ще у 2014 р. Російські війська намагалися захопити Київ, Харків, Одесу та інші великі міста, але натрапили на потужний опір української армії і населення. Україна отримала значну міжнародну підтримку у вигляді військової допомоги, санкцій проти Росії та економічної підтримки. Техніка і зброя з країн НАТО, зокрема США, Великобританії, Польщі та інших, стали важливим фактором, що дозволив Україні стримувати агресію.

До 2025 р. наслідки війни є величезними. Україна зазнала величезних людських втрат: десятки тисяч загиблих, поранених і мільйони біженців. Росія також втратила тисячі солдатів і значну частину техніки. Війна змінила обличчя Донбасу і Криму, що стали територіями, що пережили значні руйнування. Санкції, накладені на Росію, мали великий вплив на її економіку. В той же час, Україна отримала великі міжнародні кредити і значну економічну допомогу. Однак відновлення після війни потребуватиме величезних зусиль.

Російсько-українська війна суттєво змінила геополітичну ситуацію. Відносини між Росією та країнами Заходу досягли найнижчого рівня за останні десятиліття. НАТО зміцнило свої позиції, і кілька країн на сході Європи стали більш активними в політичних та військових питаннях. Росія відчула ізоляцію, і її політична та економічна система зазнала значних змін. Для України війна стала випробуванням на міцність. Боротьба за незалежність та суверенітет стала основним мотивом для багатьох українців. За цей час країна не тільки захистила

свою територіальну цілісність, а й стала ближчою до європейських стандартів у багатьох сферах.

Дані про кількість українських біженців у країнах ЄС та світі: Загальна чисельність українських біженців у світі: 6,74 млн осіб.

Деталізація по країнах: Німеччина — 1,2 млн осіб; Польща — 957,5 тис. осіб;

Чехія — 370,9 тис.; Велика Британія — 246,9 тис. осіб;

Іспанія — 211,3 тис.; Італія — 172 тис. осіб;

Румунія — 162,2 тис.; Молдова — 125,9 тис. осіб;

Словаччина — 125,5 тис.; Нідерланди — 117,8 тис. осіб;

Франція, Фінляндія, Португалія — найменші показники [12].

У 2025 р. українські сили продовжують тримати оборону та збільшують підтримку від міжнародної спільноти. Майбутнє залежить від багатьох факторів, включаючи зміни в політичній ситуації в РФ, готовність міжнародного співтовариства підтримувати Україну. Важливою залишається боротьба за відновлення економіки, територіальної цілісності та стабільності в регіонах, які постраждали від війни. Війна в Україні – це не лише військовий конфлікт, а й глобальна боротьба за цінності, демократію та право народів на самовизначення [10].

Попри російську агресію, Україна змогла мобілізувати ресурси, змогла вистояти та отримала значну підтримку з боку міжнародної спільноти, зокрема країн НАТО та ЄС та ла відсіч противнику. Санкції проти РФ запровадженні міжнародним товариством істотно вплинули на її економіку та політичну ізоляцію. Україна ж, навпаки, стала ближчою до європейських суспільства та його демократичних стандартів, розширила свою зону впливу та зміцнила національну ідентичність.

3.2. Допомога ЄС українським біженцям

З початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 р. мільйони українців були змушені залишити свої домівки. Вони шукали безпеки в сусідніх країнах та інших державах Європейського Союзу. Європейський Союз швидко відреагував на кризу. Було розроблено спеціальні програми допомоги українським біженцям. Країни-члени ЄС відкрили кордони для українців та надали їм тимчасовий захист.

У березні 2022 р. ЄС активував Директиву про тимчасовий захист. Вона дозволила українцям отримати легальний статус у країнах ЄС без необхідності проходження довгої процедури отримання статусу біженця. Цей статус надавав право на: проживання в країнах ЄС; доступ до ринку праці; медичне обслуговування; освіту для дітей; соціальну допомогу. Кожна країна ЄС реалізовувала цю директиву по-своєму. Однак у всіх державах було створено центри допомоги, де українці могли отримати необхідну інформацію та підтримку. ЄС виділив значні кошти на підтримку українських біженців. Було створено спеціальні фонди для покриття витрат на житло, соціальні виплати та гуманітарну допомогу.

Деякі країни надавали українцям грошові виплати. Наприклад, у Німеччині та Франції українці отримували щомісячні соціальні виплати. У Польщі біженцям пропонували безкоштовне житло та підтримку від місцевих організацій [20]. Також діяли благодійні організації, що збирали кошти та забезпечували українців їжею, одягом і предметами першої необхідності. Багато країн ЄС надали українцям тимчасове житло. Готелі, хостели та державні установи були переобладнані для розміщення біженців. У деяких країнах місцеві жителі відкривали свої домівки для українців. Уряд компенсував їм частину витрат на утримання біженців. Попри допомогу, житлова криза стала однією з найбільших проблем. У деяких країнах українці змушені були жити у переповнених гуртожитках або тимчасових таборах.

Європейські країни надали українцям безкоштовний доступ до медицини. Це включало: безкоштовні консультації лікарів; екстрену медичну допомогу; вакцинацію; доступ до ліків. Особливу увагу приділяли вагітним жінкам, дітям та людям похилого віку. У багатьох країнах українці могли отримувати безкоштовну психологічну допомогу. Країни ЄС створили умови для навчання українських дітей. Вони могли відвідувати місцеві школи та університети. В деяких країнах відкрили спеціальні українські класи, де діти навчалися за українською програмою. В інших – українських школярів інтегрували в місцеву систему освіти. Для студентів створили програми зниження вартості навчання та стипендії. Вони могли продовжувати навчання в європейських університетах безкоштовно або за зниженими цінами [24; 26].

Українці отримали право працювати в країнах ЄС без спеціальних дозволів. У багатьох країнах були організовані мовні курси та програми адаптації. Велика кількість українців знайшла роботу у сферах, що потребували робочої сили, наприклад: будівництво; сільське господарство; сфера обслуговування; ІТ та інші спеціалізовані галузі. Попри це, багато біженців стикалися з труднощами. Вони не завжди могли знайти роботу за своєю спеціальністю або змушені були погоджуватися на низькооплачувану працю [23].

Європейські країни активно допомагали українцям інтегруватися в нове суспільство. Працювали безкоштовні мовні курси, культурні центри та консультаційні служби. У багатьох містах проводилися зустрічі та заходи для українських біженців, щоб вони швидше адаптувалися. Волонтери та благодійні організації відігравали важливу роль у цьому процесі. Попри значну допомогу, українські біженці зіткнулися з труднощами. Головні проблеми включали: мовний бар'єр; пошук постійного житла; труднощі з роботою; психологічний стрес через війну.

Крім того, деякі країни почали скорочувати фінансову допомогу через економічні труднощі. Це викликало занепокоєння серед біженців. Поки війна

триває, більшість українців залишаються в Європі. Однак деякі повертаються додому, навіть незважаючи на небезпеку. ЄС продовжує розробляти нові програми підтримки (Табл. 3.2.1). Українці можуть залишатися в країнах ЄС, працювати та інтегруватися у місцеві громади.

Завершення війни та відновлення України визначатимуть майбутнє біженців. Деякі залишаться в ЄС, а інші повернуться до України для її відбудови.

Таблиця 3.2.1

Допомога ЄС українським біженцям

Сфера допомоги	Опис	Приклади програм та ініціатив
Сфера підтримки	Грошові виплати для покриття базових потреб біженців	- Тимчасовий захист у країнах ЄС (матеріальна допомога). - Програми виплат від ООН, Червоного Хреста, WFP, UNICEF. - Соціальні виплати від урядів приймаючих країн.
Житло	Надання тимчасового та постійного житла для біженців	- Безкоштовне проживання у притулках, готелях, соціальному житлі. - Компенсації за оренду житла. - Будівництво модульних містечок (Німеччина, Польща, Франція, Литва).
Медична допомога	Надання безкоштовних медичних послуг та ліків	- Доступ до державної медицини у країнах ЄС. - Програми вакцинації, медстрахування. - Психологічна допомога біженцям.
Освіта	Надання доступу до навчання для дітей та студентів	- Безкоштовне навчання в школах ЄС. - Стипендії, гранти для українських студентів. - Програми обміну Erasmus для українців.
Працевлаштування	Допомога у пошуку роботи та професійній адаптації	- Спрощений доступ до ринку праці. - Курси перекваліфікації, мовні курси. - Програми підтримки малого бізнесу та стартапів.
Гуманітарна допомога	Забезпечення базовими речами (їжа, одяг, засоби гігієни)	- Гуманітарні центри в країнах ЄС. - Програми допомоги від ООН, ЄС та волонтерських організацій. - Продовольчі пайки, гігієнічні набори.
Юридична допомога	Допомога у легалізації статусу та отриманні документів	- Надання тимчасового захисту (TDP) у ЄС. - Спрощена процедура отримання посвідки на проживання. - Безкоштовні юридичні консультації.
Соціальна адаптація	Інтеграція біженців у суспільства приймаючих країн	- Мовні курси та культурні програми. - Соціальні заходи та підтримка місцевих громад. - Програми волонтерської допомоги.

* Складено за: [1].

Допомога ЄС українським біженцям стала безпрецедентною. Країни Європи відкрили свої кордони, надали житло, роботу, медицину та освіту. Попри виклики, українці змогли знайти безпеку та підтримку. ЄС продовжує допомагати, і ця співпраця зміцнює відносини між Україною та ЄС у майбутньому [34].

Крім надання базових потреб – житла, їжі, медичної допомоги – багато держав ЄС запровадили адаптаційні та інтеграційні програми для українських біженців. Це мовні курси, психологічна підтримка, допомога з працевлаштуванням, забезпечення дітей можливістю навчатися в місцевих школах. Важливість системної інтеграції українських біженців у європейські суспільства підкреслюють міжнародні аналітичні центри, зокрема Migration Policy Institute [21].

Отже, довгострокова підтримка, включаючи доступ до ринку праці, соціальні програми є ключовою для стабілізації мігрантів [27]. Українці отримали шанс не просто вижити, а почати новий етап життя в безпечному середовищі. Попри значні виклики, пов'язані з напливом біженців, європейські країни продемонстрували готовність поділитися ресурсами, підтримувати гуманітарні ініціативи та працювати в координації з європейськими інституціями. Таке ставлення не лише допомогло мільйонам людей, а й зміцнило образ ЄС як простору цінностей, де повага до людської гідності, прав людини та солідарність є не лише деклараціями, а й практикою.

3.3. Програми допомоги ЄС внутрішньо переміщеним особам в Україні

Російсько-українська війна спричинила одну з найбільших гуманітарних криз у Європі. Мільйони українців були змушені залишити свої домівки через бойові дії, шукаючи безпечні місця в межах країни. Вони стали внутрішньо переміщеними особами. ЄС активно допомагає Україні у подоланні цієї кризи, створюючи різні

програми підтримки. Головна мета цих програм – забезпечити переселенців житлом, харчуванням, фінансовою та медичною допомогою [17].

Фінансова підтримка є одним із ключових напрямків допомоги. ЄС виділив мільярди євро, спрямовуючи кошти через міжнародні організації, український уряд та благодійні фонди. Одна з найбільших програм фінансової підтримки – це виплати для ВПО, які надаються через Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR), Міжнародну організацію з міграції (IOM), Всесвітню продовольчу програму ООН (WFP), Дитячий фонд ООН (UNICEF) та Червоний Хрест. ВПО отримували щомісячні виплати від 2200 до 6600 грн на особу, особливо вразливі категорії – пенсіонери, багатодітні сім'ї, люди з інвалідністю – мали пріоритет.

Житлова проблема стала однією з найгостріших. ЄС фінансував будівництво модульних містечок у Львові, Києві, Дніпрі, Чернівцях та інших містах. Такі містечка оснащені всім необхідним – опаленням, електроенергією, водопостачанням, медичними пунктами. Окрім цього, ремонтувалися гуртожитки та приватні будинки для переселенців, а окремі програми надавали компенсацію за оренду житла. Деякі українці могли отримати гранти на відновлення зруйнованого житла [35].

У таблиці 3.3.1 наведено програми допомоги ЄС внутрішньо переміщеним особам в Україні:

Таблиця 3.3.1

Допомога ЄС внутрішньо переміщеним особам*

Програма	Опис	Основні напрямки допомоги
Фінансова підтримка ВОП	Надання грошових виплат переселенцям	Прямі грошові виплати, субсидії, компенсація оренди житла
Житлові ініціативи	Забезпечення переселенців тимчасовим житлом	Будівництво модульних містечок, ремонт гуртожитків, надання грантів на відновлення житла
Медична допомога	Доступ ВПО до медичних послуг	Фінансування лікарських засобів, мобільні клініки, психологічна допомога

Освітні програми	Забезпечення освіти для дітей переселенців	Дистанційне навчання, інтеграція дітей у місцеві школи, стипендії для студентів
Програми працевлаштування	Сприяння ВПО в пошуку роботи	Курси перекваліфікації, гранти на розвиток бізнесу, сприяння працевлаштуванню
Юридична допомога	Захист прав переселенців	Консультації, допомога у відновленні документів, оформлення виплат
Гуманітарна допомога	Забезпечення основними потребами	Продукти, одяг, засоби гігієни, гуманітарні місії

* *Складено автором за: [1].*

ЄС реалізує низку програм, спрямованих на підтримку ВПО в Україні. Одним із ключових напрямків є фінансова допомога, що включає прямі грошові виплати, субсидії та компенсацію оренди житла для переселенців. Значну увагу приділяють і житловим ініціативам, зокрема будівництву модульних містечок, ремонту гуртожитків та приватних будинків, а також наданню грантів на відновлення зруйнованого житла [10].

Медична допомога для ВПО охоплює фінансування лікарських засобів, створення мобільних клінік, забезпечення психологічної підтримки, а також спеціальні програми для вагітних жінок, дітей і людей похилого віку. Освітні ініціативи спрямовані на інтеграцію дітей переселенців у місцеві школи, організацію дистанційного навчання та надання стипендій студентам. Для сприяння працевлаштуванню ВПО запроваджено курси перекваліфікації, програми сприяння зайнятості, а також гранти на розвиток малого бізнесу. Окремо діє юридична допомога, що включає консультації, сприяння у відновленні втрачених документів та оформленні соціальних виплат. Крім того, ЄС надає гуманітарну допомогу, яка передбачає забезпечення переселенців продуктами харчування, одягом, засобами гігієни та іншим необхідним приладдям.

Ці заходи спрямовані на полегшення адаптації внутрішньо переміщених осіб, їх соціальну інтеграцію та створення умов для нормального життя навіть у складних умовах війни. Для забезпечення переселенців житлом ремонтувалися гуртожитки,

соціальні установи та приватні будинки, що могли бути пристосовані для проживання ВПО. Уряди та міжнародні організації реалізовували програми компенсації витрат на оренду житла, що дозволяло тимчасово переміщеним особам самостійно обирати місце проживання. Окремі ініціативи передбачали надання грантів для відновлення зруйнованого житла, що сприяло поверненню людей до рідних населених пунктів та відбудові житлової інфраструктури. Державні та міжнародні партнери також розглядали довгострокові рішення, зокрема зведення нового житла та розширення програм соціального житла для постраждалих від війни.

Медична допомога також була важливим напрямком підтримки. Війна ускладнила доступ до медицини, тому ЄС фінансував постачання ліків, медичного обладнання та створення мобільних клінік для переселенців. Головні напрями допомоги включали безкоштовні ліки, консультації лікарів, екстрену медичну допомогу та психологічну підтримку. Особливу увагу приділяли вагітним жінкам, дітям та людям похилого віку [20]. ЄС фінансував постачання життєво необхідних медикаментів, вакцин, медичного обладнання та засобів реабілітації. Окрім того, була розгорнута мережа мобільних клінік, які надавали медичну допомогу переселенцям навіть у віддалених районах. У цих клініках працювали лікарі загальної практики, педіатри, кардіологи, психологи та інші фахівці, що забезпечували первинну діагностику, лікування та направлення на подальші обстеження.

Основні напрями допомоги включали безкоштовне постачання ліків для хронічно хворих, консультації лікарів, екстрену медичну допомогу та психологічну підтримку. Особлива увага приділялася вразливим групам населення – вагітним жінкам, дітям, людям похилого віку та особам з інвалідністю. Було створено спеціальні програми реабілітації для військових та цивільних, які отримали поранення внаслідок бойових дій. Підтримка охоплювала як фізичну реабілітацію

(забезпечення протезами, ортопедичними пристроями, лікувальною фізкультурою), так і психологічну допомогу для подолання посттравматичних розладів.

Впроваджені телемедичні консультації, що дозволяли внутрішньо переміщеним особам отримувати поради від медичних фахівців дистанційно. Це особливо важливо для людей із хронічними захворюваннями та обмеженими можливостями пересування [20].

Окрім європейської допомоги, гуманітарні організації та міжнародні фонди активно підтримували українську медичну систему, забезпечуючи лікарні необхідними ресурсами, проводячи навчання медичних працівників і розширюючи доступ до медичних послуг для тих, хто постраждав від війни.

Діти ВПО отримали доступ до освіти завдяки фінансуванню українських шкіл і університетів. Були створені умови для навчання як у звичайних школах, так і в онлайн-форматі. Закуповувалися підручники, комп'ютери та шкільне приладдя. Для студентів діяли спеціальні стипендії та гранти, що дозволяли продовжувати навчання безкоштовно або за зниженими цінами. Працевлаштування та підтримка бізнесу стали важливим кроком для соціальної стабільності ВПО. Багато переселенців втратили роботу через війну, тому ЄС сприяв створенню програм перекваліфікації. ВПО могли безкоштовно навчитися новим професіям у сфері ІТ, будівництва, сільського господарства та обслуговування. Малий бізнес також отримав підтримку – переселенцям надавали гранти для відкриття власної справи, що допомагає їм працювати та не залежати від соціальних виплат.

Гуманітарна допомога також відіграла велику роль. Європейські країни передавали Україні продукти харчування, засоби гігієни, одяг, ковдри та спальні мішки. У багатьох містах працювали гуманітарні центри, де ВПО могли отримати необхідні речі. Соціальна адаптація ВПО була ще одним важливим напрямком. ЄС фінансував мовні курси, психологічні тренінги та програми інтеграції у місцеві громади. В українських містах проводилися культурні та освітні заходи, щоб переселенці могли швидше адаптуватися до нових умов.

Попри значну підтримку, переселенці стикалися з труднощами. Головними проблемами залишалися дефіцит житла, труднощі з працевлаштуванням, психологічний стрес через війну та нестача медичних послуг. Деякі міжнародні програми мали обмежений термін дії, що викликало занепокоєння серед ВПО [7].

Допомога ЄС для ВПО продовжується. У 2024–2025 рр. планується подальше фінансування програм житлової підтримки, працевлаштування та соціальної адаптації. Головним пріоритетом залишається відновлення України. Переселенцям буде надано можливість повернутися додому та відбудовувати свої міста. ЄС відіграє ключову роль у підтримці внутрішньо переміщених осіб в Україні. Фінансова допомога, житло, медицина, освіта та працевлаштування – основні напрями підтримки. Попри виклики, ці програми допомогли мільйонам українців пережити складні часи та знайти нові можливості.

3.4. Проблеми та перспективи надання ЄС допомоги українським громадянам

Російсько-українська війна стала викликом не лише для України, а й для всього світу. Мільйони українських громадян потребують допомоги, і Європейський Союз відіграє ключову роль у її наданні. Підтримка ЄС охоплює фінансову, гуманітарну, соціальну та військову сфери. Однак цей процес супроводжується численними проблемами, які потребують вирішення.

Таблиця відображає основні проблеми та перспективи надання ЄС допомоги українським громадянам.

Таблиця 3.4.1

Проблеми та перспективи надання ЄС допомоги*

Категорія	Проблеми	Перспективи
Фінансова допомога	- Велике навантаження на бюджети країн ЄС. - Необхідність довгострокових програм підтримки.	- Продовження фінансової допомоги Україні. - Розвиток міжнародних фондів для підтримки відбудови.
Гуманітарна допомога	- Дефіцит житла для переселенців. - Логістичні труднощі з постачанням гуманітарних вантажів.	- Будівництво модульних містечок, ремонт гуртожитків. - Покращення координації гуманітарних місій.
Соціальна підтримка	- Бюрократичні складнощі в оформленні допомоги. - Високий рівень безробіття серед переселенців.	- Спрощення адміністративних процедур. - Програми працевлаштування та інтеграції.
Медична допомога	- Перевантаженість медичних закладів. - Недостатнє фінансування психологічної підтримки.	- Фінансування мобільних клінік, забезпечення ліками. - Посилення програм психосоціальної реабілітації.
Військова допомога	- Виснаження запасів озброєння в ЄС. - Затримки у постачанні військової техніки.	- Збільшення виробництва озброєння в країнах ЄС. - Розширення навчальних програм для українських військових.
Інфраструктура	- Масштабні руйнування, що потребують значних інвестицій. - Тривалий процес відбудови.	- Створення міжнародного фонду відновлення України. - Інвестиції у стале будівництво та модернізацію інфраструктури.
Політичний аспект	- Вплив війни на політичну стабільність у ЄС. - Дебати щодо подальшого розширення санкцій проти РФ.	- Зміцнення єдності ЄС у питанні підтримки України. - Політична інтеграція України до європейської спільноти.

* Складено за: [12].

Надання допомоги українським громадянам з боку ЄС є складним і багатогранним процесом, що супроводжується як значними викликами, так і перспективами для їх подолання [20].

Фінансова підтримка України залишається одним із ключових напрямків, однак значне навантаження на бюджети країн ЄС створює труднощі для довгострокового фінансування. Для забезпечення стабільності ЄС планує продовжувати фінансову допомогу шляхом створення міжнародних фондів та розробки механізмів відбудови України. Гуманітарна допомога стикається з проблемою нестачі житла для переселенців та труднощами в постачанні необхідних ресурсів. Вирішенням цього питання стає будівництво модульних містечок, ремонт житлового фонду та покращення координації гуманітарних місій.

Соціальна підтримка, зокрема допомога внутрішньо переміщеним особам, потребує спрощення адміністративних процедур, оскільки високий рівень безробіття серед українців ускладнює їхню інтеграцію в нове середовище. ЄС розробляє програми сприяння працевлаштуванню та професійній адаптації переселенців. Медична допомога є ще одним важливим аспектом підтримки. Війна суттєво ускладнила доступ до медицини, що призвело до перевантаження медичних установ. У відповідь на це ЄС фінансує мобільні клініки, забезпечує лікарськими засобами та розширює програми психологічної реабілітації для українських громадян.

Військова допомога Україні також має свої труднощі, зокрема через виснаження ресурсів та затримки у постачанні зброї. Для подолання цих проблем ЄС розширює виробництво озброєння та навчальні програми для українських військових. Інфраструктурні втрати України є одними з найбільш критичних наслідків війни, що потребують значних інвестицій. ЄС спрямовує ресурси на відновлення критично важливих об'єктів та впровадження сучасних методів реконструкції, що сприятиме відбудові країни [20].

Війна вплинула на політичну ситуацію в ЄС, спричинивши дискусії щодо санкційної політики та економічної стійкості. Водночас вона посилила єдність європейських країн у питанні підтримки України та пришвидшила процес політичної інтеграції України в ЄС. Попри значні виклики, ЄС продовжує

розширювати свою допомогу Україні, зосереджуючись на комплексному підході до фінансової, гуманітарної, соціальної, медичної, військової та політичної підтримки. Це дозволить не лише полегшити наслідки війни для українських громадян, а й створити умови для їхнього відновлення та розвитку в довгостроковій перспективі.

Однією з головних проблем є величезний обсяг потреб. Україна постійно потребує фінансування для відновлення інфраструктури, соціальних виплат, медичної та освітньої сфер. ЄС виділяє значні кошти, але через масштабні руйнування їх не завжди вистачає. Деякі програми фінансування є тимчасовими, і це створює ризики для громадян, які залежать від допомоги. Ще одна проблема – бюрократичні труднощі. Процедури отримання фінансової підтримки та гуманітарної допомоги можуть бути складними й довготривалими. Це особливо критично для переселенців, які потребують негайної допомоги. Деколи кошти надходять із затримками через складні механізми розподілу в європейських структурах.

Логістика та ефективність розподілу допомоги також є серйозною проблемою. В умовах війни доставка гуманітарних вантажів може бути ускладнена. Деякі регіони України залишаються важко доступними через активні бойові дії. Це створює ризики нерівномірного розподілу допомоги, коли одні області отримують більше ресурсів, ніж інші. Також існує проблема інтеграції українських біженців у країнах ЄС. Багато з них потребують житла, роботи, соціальної підтримки. Деякі європейські країни вже відчувають перевантаження своїх соціальних систем. Це призводить до зростання напруги у суспільстві, а в окремих випадках – до невдоволення місцевого населення [5].

Фінансове навантаження на країни ЄС також є викликом. Європейські платники податків фінансують допомогу Україні, і з часом можуть зростати дискусії щодо її продовження. Деякі країни ЄС вже заявляли про необхідність раціонального використання коштів і пошуку нових механізмів підтримки. Попри ці проблеми, перспективи надання допомоги залишаються позитивними. ЄС

продовжує підтримувати Україну та розробляє нові програми фінансової та гуманітарної допомоги. Вже запущені довгострокові ініціативи з відновлення інфраструктури, які дозволять Україні стати більш стійкою до викликів.

Окремо розглядають питання інтеграції України до ЄС. Участь у європейських програмах дасть змогу українцям отримувати більше можливостей у сфері працевлаштування, освіти та розвитку бізнесу. У майбутньому це зменшить залежність країни від міжнародної допомоги. ЄС також працює над покращенням логістики та координації допомоги. Розширюється співпраця з міжнародними організаціями, що сприяє ефективному розподілу ресурсів. Створюються механізми швидкого реагування, які дозволяють оперативно надавати підтримку українцям.

Важливим аспектом є збільшення інвестицій у відновлення України. Європейські країни розглядають можливість фінансування великих інфраструктурних проєктів. Це сприятиме економічному зростанню та створенню нових робочих місць. Значну роль у майбутньому відіграватиме адаптація українських біженців у країнах ЄС. Розробляють програми підтримки, що сприятимуть їхньому працевлаштуванню та інтеграції. У деяких країнах спрощують процедури отримання документів і громадянства [23].

Попри складнощі, допомога ЄС українським громадянам продовжуватиметься. Вирішення бюрократичних питань, покращення логістики, ефективне використання фінансів та інтеграція України у європейський простір стануть основними кроками для подальшого розвитку. ЄС залишається стратегічним партнером України, і ця співпраця сприятиме відновленню країни та покращенню життя її громадян.

Водночас ЄС дедалі активніше розглядає питання не лише тимчасової підтримки, а й довготривалої інтеграції українських громадян у соціально-економічне життя європейських країн. Це передбачає доступ до якісної освіти, стабільного працевлаштування, медичного обслуговування, участі у громадських

ініціативах та прийнятті рішень на місцевому рівні. Така інтеграція не тільки полегшить життя українців, які вимушено залишили свою країну, але й сприятиме збагаченню культурного та економічного потенціалу приймаючих країн. У стратегічному вимірі ЄС залишається надійним партнером України, і ця співпраця має всі передумови для подальшого поглиблення. Допомога, яку ЄС надає українському народу, має величезне значення не лише в гуманітарному, а й у політичному сенсі – вона демонструє єдність, солідарність і відданість демократичним цінностям. У майбутньому така взаємодія стане фундаментом для відновлення України, її економічного зростання, стабільності та повноцінного включення до європейського простору, що, безумовно, покращить якість життя українських громадян і сприятиме зміцненню європейської єдності в цілому.

Європейські країни продемонстрували високий рівень солідарності, попри соціальні та політичні виклики у своїх державах. Європейці продемонстрували своє прагнення допомогти українцям не тільки у подоланні наслідків війни, а й допомогти виграти її та інтегрувати українське суспільство до європейського. Водночас, ЄС сприяє стабілізації на території України та на основі спільних демократичних цінностей та прав людини зміцнює європейське суспільство.

ВИСНОВКИ

Допомога Європейського Союзу українським біженцям та внутрішньо переміщеним особам відіграє критично важливу роль у подоланні гуманітарної кризи, спричиненої війною. ЄС не лише забезпечує фінансову підтримку, житло, медичне обслуговування та освітні можливості, а й сприяє інтеграції українців у європейські суспільства. Фінансова допомога стала основним інструментом підтримки, що дозволяє біженцям та ВПО забезпечувати свої базові потреби. Програми грошової допомоги від міжнародних організацій та урядів країн ЄС допомагають найбільш вразливим категоріям населення. Також значна увага приділяється забезпеченню житлом – від тимчасових модульних містечок до компенсації витрат на оренду житла.

Медична та психологічна підтримка сприяють збереженню здоров'я українських громадян, а доступ до освіти гарантує, що діти біженців не втрачають можливостей для навчання та розвитку. Програми професійної адаптації та працевлаштування допомагають українцям знайти роботу та інтегруватися у нові громади. Однак процес надання допомоги супроводжується низкою викликів. Бюрократичні процедури, нерівномірний розподіл ресурсів, логістичні труднощі та соціальна напруга у країнах, що приймають біженців, створюють додаткові проблеми. Попри це, ЄС продовжує розробляти нові механізми підтримки та вдосконалювати вже існуючі програми.

Перспективи допомоги залишаються позитивними. ЄС прагне не лише надавати тимчасову підтримку, а й створювати умови для довгострокової адаптації українців. Крім того, співпраця між Україною та ЄС у рамках євроінтеграційних процесів сприятиме зміцненню економічної стабільності та соціального добробуту як в Україні, так і в країнах, що приймають біженців.

Європейський Союз може удосконалити надання допомоги шляхом таких кроків:

Розбудова довготермінових проєктів: Замість короткотермінових ініціатив, критично важливо створити довгострокові проєкти та фінансові інструменти до прикладу, через міжнародні фонди для відновлення України.

Спрощення адміністративних процесів: Впровадження уніфікованих вимог з мінімальною кількістю задіяних ланцюгів для отримання підтримки пришвидшить процедури та мінімізує вірогідність корупційних проявів.

Вдосконалення логістичних шляхів: щоб забезпечити швидкість надання допомоги варто створювати центри розподілу гуманітарної допомоги у прикордонних областях України, що забезпечить у свою чергу більш ефективну доставку необхідних ресурсів.

Соціальна адаптація, тобто, залучення біженців до, культурних заходів та програм з метою зближення місцевого населення та переселенців, впровадження мовних, інтеграційних курсів зменшить напругу в соціумі.

Інвестування в інфраструктуру України – відновлення житлових будинків, освітніх закладів та медичних установ, що зазнали руйнувань внаслідок російських збройних атак в Україні сприятиме поверненню переселенців на батьківщину та відродженню економічного потенціалу країни.

Допомога Європейського Союзу є потужним фактором підтримки українських громадян у складні часи. Її ефективність залежить від подальшого вдосконалення механізмів розподілу ресурсів, адаптації програм до потреб біженців та інтеграції України до європейського простору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агентство ООН у справах біженців (Конвенція ООН про статус біженців 1951 р.). URL: https://www.unhcr.org/ua/sites/ua/files/legacy-pdf/UNHCR70_Key_Messaging_ukr.pdf (дата звернення: 23.03.2025).
2. Біженці. URL: <https://uk.org/wiki/%D0%91%D1%96%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96> (дата звернення: 30.03.2025).
3. Внутрішньо переміщена особа. URL: <https://surl.li/njxakj> (дата звернення: 30.03.2025).
4. Гулак О. В., Слюсаренко С. В. Правовий статус іноземців та осіб без громадянства: теоретико-правові засади. URL: <https://pravo.cusu.edu.ua/index.php/pravo/article/view/232/245> (дата звернення: 23.03.2025).
5. Демографічна ситуація у державах-членах ЄС. Лютий 2024. URL: https://internews.ua/storage/app/media/rang/Materials/2024/EU/EUDemographicSituation.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 23.03.2025).
6. Економіка Євросоюзу за рік зросла на 5,2%. URL: <https://news.finance.ua/ua/news/-/507955/ekonomika-yevrosoyuzu-za-rik-zroslo-na-5-2/> (дата звернення: 23.03.2025).
7. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» №1706-VII від 20 жовтня 2014 р. Стаття 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (дата звернення: 23.03.2025).
8. Інформація для біженців з України. URL: <https://bruessel.diplo.de/de/2523902-2523902> (дата звернення: 30.03.2025).
9. Меморандум про взаєморозуміння між ЄС та Україною. URL: <https://european-union.europa.eu> (дата звернення: 23.03.2025).
10. Міжнародне законодавство, що регулює примусове переміщення. URL: https://langs.physio-pedia.com/uk/international-legislation-governing-forced-displacement-uk/#cite_note-24 (дата звернення: 23.03.2025).

11. Міжнародне законодавство, що регулює примусове переміщення. URL: <https://langs.physio-pedia.com/uk/international-legislation-governing-forced-displacement-uk/> (дата звернення: 30.03.2025).
12. Наливайко Л. Р. Внутрішньо переміщені особи: визначення поняття. Право і суспільство. Запоріжжя: Освіта, 2018. 310 с.
13. Питання внутрішньо переміщених осіб. URL: <https://ukc.gov.ua/knowledge/ponyattya-vnutrishno-peremishhenoyi-osoby/> (дата звернення: 30.03.2025).
14. Понад 6 мільйонів біженців: в яких країнах Європи найбільше українців. URL: <https://tsn.ua/svit/ponad-6-milyoniv-bizhenciv-u-yakih-krayinah-yevropi-naybilshe-ukrayinciv-2658555.html> (дата звернення: 23.03.2025).
15. Права та обов'язки внутрішньо переміщених осіб. URL: <https://surl.li/wutagv> (дата звернення: 30.03.2025).
16. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text> (дата звернення: 23.03.2025).
17. Протокол щодо статусу біженців. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_363#Text (дата звернення: 23.03.2025).
18. Тимчасовий захист українських біженців у ЄС офіційно продовжили ще на рік. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3776243-timcasovij-zahist-ukrainskih-bizenciv-u-es-oficijno-prodovzili-se-na-rik.html> (дата звернення: 23.03.2025).
19. Угода про асоціацію. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu> (дата звернення: 23.03.2025).
20. Asylum, Migration and Integration Fund (2021–2027). URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/funding/asylum-migration-and-integration-funds/asylum-migration-and-integration-fund-2021-2027_en (дата звернення: 17.05.2025).

21. Brookings Institution – Long-term refugee support. URL: <https://www.brookings.edu/articles/supporting-refugees-beyond-the-emergency/> (дата звернення: 15.05.2025).

22. Council of Europe – Temporary protection. URL: <https://www.coe.int/en/web/portal/-/temporary-protection-in-europe> (дата звернення: 30.03.2025).

23. Eurostat. Population structure and ageing (лютий 2025). URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_structure_and_ageing (дата звернення: 23.03.2025).

24. EU Demographic Situation: EUDemograficSituation.pdf"/2024/EU/EUDemograficSituation.pdf (дата звернення: 30.03.2025).

25. EU Neighbourseast. URL: <https://euneighbourseast.eu/uk/news/explainers/yak-yes-pidtrymuye-ukrayinu-vid-sankcij-do-vijskovoyi-ta-gumanitarnoyi-dopomogy> (дата звернення: 23.03.2025).

26. European Commission – Education for Ukrainian refugees. URL: <https://education.ec.europa.eu/news/education-opportunities-for-ukrainian-refugees> (дата звернення: 05.04.2025).

27. European Union Agency for Asylum (EUAA). URL: <https://euaa.europa.eu> (дата звернення: 23.05.2025).

28. Freedom House: Ukraine 2024 Report. URL: <https://freedomhouse.org/country/ukraine/freedom-world/2024> (дата звернення: 30.03.2025).

29. Kodeksy.UA стаття 14, 15. Закон України. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. К.: Ранок, 2023. 300 с.

30. Lo K., Wang L. L. S2ORC: The Semantic Scholar Open Research Corpus. URL: <https://arxi.org/abs/1911.02782> (дата звернення: 30.03.2025).

31. Medium. Гуманітарна допомога від ЄС для України: ключові речі, які потрібно знати. *Європейський Союз в Україні*. URL: <https://euukrainecoop.medium.com> (дата звернення: 23.03.2025).

32. Migration Policy Institute – Refugee Integration in Europe. URL: <https://www.migrationpolicy.org/article/europe-integration-ukrainian-refugees> (дата звернення: 10.05.2025).

33. Mryglod O., Holovatch Y. Quantifying the evolution of a scientific topic: reaction of the academic community to the Chornobyl disaster. URL: <https://arxiv.org/abs/1511.05797> (дата звернення: 30.03.2025).

34. Refugees and Internally Displaced Persons. URL: <http://nowar.nbu.gov.ua/post/0000004> (дата звернення: 23.03.2025).

35. UDI. Cooperation under the Dublin Regulation. URL: <https://www.udi.no/en/word-definitions/cooperation-under-the-dublin-regulation/> (дата звернення: 23.03.2025).

36. UNHCR Global Trends Report 2023. URL: <https://www.unhcr.org/globaltrends2023/> (дата звернення: 30.03.2025).